

estudiats els primers llibres de l'escriptor alacantí, des de *La crítica literaria en España* (1893) fins a les *Confesiones de un pequeño filósofo* (1904). La segona part conté l'estudi de l'obra a partir d'aquesta data. Granjel hi veu tres períodes: 1) 1905-25: predomini de les obres de caràcter polític i, sobretot, de crítica literària; 2) 1926-36: predomini de les obres de creació literària, novel·lesca o teatral, les quals traeixen uns nous esquemes d'estil; 3) 1937-...: retorn als mòduls tradicionals d'expressió; predomini de novel·les, de llibres de memòries i de reculls d'assaigs crítics. Granjel, però, examina, no massa profundament, la labor d'Azorín per gèneres: novel·les, contes, teatre, llibres de memòries, assaigs de crítica literària; assaigs sobre la realitat espanyola; llibres sobre qüestions polítiques. Els dos capítols darrers són dedicats a l'estil i al sistema d'idees i de creences que constitueixen el substrat de l'obra del gran escriptor del 98.

Joaquim MOLAS

GUILLEM DÍAZ-PLAJA: *De literatura catalana: Estudis i interpretacions*. Barcelona, Editorial Selecta, [1956]. 220 pàgs. + 1 lám. («Biblioteca Selecta», 60*¹).

En l'obra que comentem, Guillem Díaz-Plaja ens presenta un dels seus habituals llibres d'assaig, intel·ligents, ben escrits, però mancats del mínim valor erudit i amb no gaire interès crític. «En aplegar en un volum aquesta petita sèrie d'assaigs esparsos, que va de la literatura medieval al sobrerrealisme», ens diu l'autor, «hem volgut assenyalar una línia de continuïtat històrica dins de la literatura catalana, remarcant-ne unes constants que semblaran força evidents al lector» (pàg. 13). Hem de confessar que no hem acabat de veure aquestes constants, ni comprenem per què hom ha intentat de donar una «línia de continuïtat històrica dins de la literatura catalana» amb uns estudis de tema no català (*La geografia de les líriques romàniques*) o no literari (*Viatgers a casa nostra*).

El volum s'inicia amb un assaig *Sobre l'escenografia catalana medieval* (pàgs. 17-31), bé que, de medieval, només en té el títol, perquè es limita a donar notícia del manuscrit Llabrés (ms. 1139 de la Bibl. de Catalunya) i a comentar una mica l'escenografia de la *Consueta del Rey Asuero*, publicada no gaire bé pel mateix Díaz-Plaja.² Les notes sobre *La poesia barroca* a

1. Substituint el núm. 60, *Coses vistes*, refós en «Obres Completes de Josep Pla», a partir del núm. 201. Encapçalen el volum el retrat — obra de l'escultor J. Cardellà — i la signatura de l'autor.

2. Dins el *BRABLB*, XXV (1953), 227-245. El manuscrit Llabrés, que sapiguem, no va pertànyer a la catedral de Mallorca, com diu Díaz-Plaja sense fonament (pàgina 23 n.). La consuetà publicada a la *RABM* de l'any 1905, comença a la pàg. 127, no a la 132 (pàg. 23 n.). En citar un article de Shoemaker (pàg. 25 n.) homu llegeix: *The Llabrés manuscript and its castilian plays a*, tot i que aquest a té el valor de 'dins' la *HR*. A la pàg. 27, n. 13, hom cita un foli sense dir quin. En la mateixa pàg. 27 i ss., en citar les acotacions de la *Consuetà del Rey Asuero*, hom fa nombroses errades, algunes d'elles procedents ja de l'edició esmentada, molt deficient; per exemple: pàg. 27, darrera ratlla, «punt en lo banch del batlle»; ha de dir: «junt en lo bauch del batlle»; pàg. 28, r. 9: *amics*; el ms. diu clarament *anuchs*; pàg. 28, r. 16: «més Egeo y Atach, ab ses robas largas»; cal treure el *més* i afegir *vestits*

Catalunya (pàgs. 71-94), preses del llibre *Poetes catalans del segle XVI i XVII*, preparat per Díaz-Plaja amb la col·laboració de Martí de Riquer (pàg. 74 n.), són molt elementals, i fan referència únicament a Vicenç Garcia, Francesc Fontanella i Josep Romaguera.³ Dins les divagacions *Pre-romanticisme i pre-renaixença* (pàgs. 95-115) hauriem volgut la inclusió d'*Una polèmica sobre el català a les darreries del segle XVIII*, ben interessant.⁴

La literatura moderna no és més ben representada: uns articles de circumstàncies sobre Verdaguer (*La geografia poètica de Verdaguer*, pàgs. 119-127) i Guimerà («*Terra baixa* a mig segle», pàgs. 131-138), unes reflexions sobre *Ritme i rima en la prosa de J.-V. Foix* (pàgs. 197-207) i unes *Notes sobre el modernisme a Catalunya* (pàgs. 141-193), amb les quals aclareix que «a Catalunya matineja un interès pel fenomen "final de segle", la traducció estètica del qual, entre nosaltres, constitueix el modernisme»; «que aquests indicis influeixen a Madrid a través d'un grup d'escriptors-pont interessats en la vibració espiritual de Catalunya», i que «Rubén Darío es beneficia d'aquesta preparació espiritual per fer triomfar el modernisme en la literatura espanyola» (pàg. 193).

Josep MASSOT i MUNTANER

MIQUEL COLL I ALENTORN: *La llegenda de Guillem Ramon de Montcada*. Barcelona, Ayimà, S. A., 1958. 160 pàgs. («Guió d'Or», XII.)

L'existència i l'abast d'una literatura heroica en vers, autòctona o no, constitueix un dels molts problemes interessants que la nostra literatura medieval té plantejats. Sembla que els estudis sobre onomàstica, sobre referències èpiques contingudes en l'obra dels nostres trobadors i dels nostres cronistes, els documents d'arxiu, els textos poètics prosificats a les cròniques de la postulen, ja, d'una manera definitiva. Ara: aquests textos poètics prosificats, que, no cal ni dir-ho, són els que més ens interessen, han estat interpretats de molt diversa manera, sempre, però, partint d'idees preconcebudes. Un bon mètode per a arribar a conclusions més o menys segures podria ésser intentar de fixar-ne l'abast temàtic. Així, podríem veure que alguns són estrictament informatius, és a dir, per dir-ho amb mots de Menéndez Pidal, veritables «cantares noticieros»; d'altres, en canvi, oferirien elements essencialment lle-

després d'*Atach*; pàg. 29, r. 2: *avrà*; cal llegir *aurà*, etc. Per veure de quina manera repeteix els seus articles Díaz-Plaja, veg. *Una aportación al estudio de la técnica escénica tradicional*, «Estudios dedicados a Menéndez Pidal», VI (Madrid 1956), 328-337, i *Una aportación al estudio de la técnica escénica medieval*, «Estudios Escénicos», I (1957), 7-26.

3. En els textos que hom publica, igual que en els comentats en la nota anterior, hom adverteix una modernització de l'ortografia una mica estranya; mentre trobem escrit: «en un *bosch*», trobem també: «al gran Felip i a sos camps» (pàg. 81). Hi ha algunes errades evidents: *Ol* en comptes de *Oh* (pàg. 81); *crístallina* en comptes de *crístallina* (pàg. 86). A la pàg. 83 cal indicar d'on procedeix el sonet *A l'expressiva senzillesa de la llengua catalana*. A la pàg. 94, n. 27, hom dona com a significat de *Sciïlla*, 'nom d'un centaure', tot i que a la pàg. 93, n. 19, hom explica *Caribdis* com a 'deessa que donava nom a un escull perillós per als navegants'.

4. Publicat dins *EUC*, XVIII (1933), 182-208.